

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1954 ΚΑΙ 1955

ΥΠΟ

ΑΝΑΣΤ. Π. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ γράφων προτίθεται, Θεοῦ ἐπιτρέποντος, νὰ παρέχῃ κατ' ἔτος ἀπὸ τῶν σελίδων τῆς «Θεολογίας» σύντομον ἀλλὰ κατὰ τὸ δυνατόν πλήρη εἰκόνα τῆς χρονικῶς ἀντιστοίχου πορείας τοῦ ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου τόσον ἐξ ἐπόψεως ἱστορικῆς, ὅσον καὶ ἰσχύοντος δικαίου. Θὰ παρέχεται εἰδικότερον ἀναγραφή καί, ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, βραχεῖα ἀνάλυσις τῆς βιβλιογραφίας, ἡμεδαπῆς καὶ ἀλλοδαπῆς, τῶν διὰ πρώτην φορὰν ἐρχομένων εἰς φῶς πηγῶν ἔκ τε τῆς προβυζαντινῆς, τῆς βυζαντινῆς καὶ τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου, οὐ μόνον τῶν καθαρῶς νομικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν φιλολογικῶν ἐν εὐρείᾳ ἔννοιᾳ τ.ἔ. ὁλοκλήρου τῆς συγγραφικῆς παραγωγῆς, τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς θύραθεν, τῶν ἀγιογραφικῶν, τῶν παπυρολογικῶν, τῶν ἐπιγραφικῶν, τῶν σφραγίδων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐγγράφων, καθ' ὃ μέτρον περιέχουν ἐνδιαφερούσας τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον πληροφορίας ὡς ἐπίσης τῆς νομοθεσίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τῆς νομολογίας τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων, πολιτικῶν, ποινικῶν καὶ διοικητικῶν.

Ὡς χρονικὴ ἀφετηρία ἐλήφθη τὸ ἔτος 1954 ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι περιελήφθησαν τὰ βιβλία, ἄρθρα περιοδικῶν, τιμητικῶν ἢ ἀναμνηστικῶν τόμων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκδιδομένων λεξικῶν, ὧν ὡς χρόνος ἐκδόσεως φέρεται ἐν τῇ προμετωπίδι τὸ ἔτος 1954 ἢ μεταγενέστερον, ἀποκλεισθέντων οὕτως ἐκείνων, ἅτινα φέρουν παλαιότεραν χρονολογίαν καὶ ὅταν ἀκόμη ἐν τῇ πραγματικότητι ἐκυκλοφόρησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἢ τὸ ἐπόμενον. Ἐκ τῶν ἐπὶ θεμάτων ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου νομοθετημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἐλήφθησαν, ὡς εὐνόητον, ὑπ' ὄψει αἱ φέρουσαι χρονολογίαν μεταγενεστέραν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1953.

Κατὰ τὴν κατάταξιν τῆς ὕλης ἐτηρήθη τὸ ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ μου¹ ἀκολουθούμενον σύστημα καὶ οἱ ἀριθμοὶ καὶ ἐπικεφαλίδες τῶν κατωτέρω ὑποδιαιρέσεων ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ἀντιστοίχους παραγράφους τοῦ ἐγχειριδίου. Αἱ γνωσταὶ ἑλλείψεις τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσίων βιβλιοθηκῶν δικαιολογοῦν κατὰ μέγα μέρος τὰ τυχόν ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ κενὰ καὶ μὲ ἠνάγκη

1. Α. Χριστοφιλοπούλου, Ἑλληνικὸν ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, τευχ. Α' - Γ', Ἀθήναι 1952-1953.

κασαν συχνότερον ἢ ὅσον θὰ ἐπεθύμουν νὰ παραπέμω εἰς ἔργα, ἅτινα δὲν γνωρίζω ἔξ ἰδίας ἀντιλήψεως· τὰ τελευταῖα ταῦτα δηλοῦνται πρὸς διάκρισιν διὰ τῆς προσθήκης ἀστερίσκου*.

Δεκέμβριος 1956.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

- ΑΕΚΔ = Ἀρχεῖον ἐκκλησιαστικοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου
ΑΘΛΓΘ = Ἀρχεῖον τοῦ θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ
Α.Π. = Ἀρχειοῦ Πάγου ἀπόφασις
B.Z. = Byzantinische Zeitschrift
Dict. dr. can. = Dictionnaire de droit canonique
Dict. hist. eccl. = Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques
ΕΕΒΣ = Ἐπετηρὶς τῆς Ἑταιρείας βυζαντινῶν σπουδῶν
ΕΕΝ = Ἐφημερὶς ἐλλήνων νομικῶν
Greek theol. review = The greek orthodox theological review
L'Église et les églises = 1054 · 1954. L'Église et les églises; neuf siècles de douloureuse séparation entre l'Orient et l'Occident. Études et travaux offerts à Dom Lambert Beauduin, Éditions de Chevetogne τ. I · II [1954 · 1955]
Messager de l'Exarchat = Messager de l'Exarchat du Patriarche russe en Europe occidentale
N.B. = Νομικὸν Βῆμα
OCP = Orientalia christiana periodica
Reallexikon = Reallexikon für Antike und Christentum
REB = Revue des études byzantines
Σ.Ε. = Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀπόφασις

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

§ 1. "Εννοια τῆς Ἐκκλησίας

1. *A. Ἀλιβιζάτου* : Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἔτ. 1955 σ. 65-206 ἰδίᾳ σ. 78 ἔπ.

2. *J. Daniélou* : Μία ἐκκλησία chez les pères grecs des premiers siècles ἐν *L'Église et les églises* τ. I [1954] σ. 129-139.

3. *Ἡλιοπόλεως καὶ Θεῶρων Γενναδίου* : Ἡ περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. (Ὁρθόδοξος ἀπάντησις εἰς τὸ θέμα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν «Ἠνωμένοι ἐν Χριστῷ, διηρημένοι ὡς ἐκκλησίαι») ἐν *Ὁρθοδοξία* τ. 29 (1954) σ. 241-259.

Διὰ τὸ ὄνομα τῶν Χριστιανῶν βλ.

4. *H. Karpp* : Christennamen ἐν *Reallexikon* τ. II (1954) στ. 1114 ἔπ.

Διὰ τὴν κατάταξιν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου εἰς πλείονας ἑτεροδόξους ἐκκλησίας

5. * *E. Hammerschmidt* : Grundriss der Konfessionskunde, Innsbruck 1955.

6. * *R. Janin* : Les églises orientales et les rites orientaux⁴, Paris 1955.

Διὰ τὸ ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας σχίσμα καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἐπανένωσεως τῶν ἐκκλησιῶν βλ.

7. *Athenagoras of Elaia* : An important communication on the Schism ἐν *Greek theol. review* τ. 1 (1955) σ. 99-117.

8. *Y. M. J. Congar* : Neuf cent ans après. Notes sur le «Schisme oriental» ἐν *L'Église et les églises* τ. I [1954] σ. 1-95.

9. *D. N. Egender* : La rupture de 1054. Un douloureux anniversaire ἐν *Irénikon* τ. 27 (1954) σ. 142-156.

10. *H. Evert-Kappesowa* : Une page des relations byzantino-latines. I. Byzance et le St. Siège à l'époque de l'Union de Lyon ἐν *Byzantinoslavica* τ. 16 (1955) σ. 297-317.

11. *D. Geanakoplos*: On the Schism of the greek and roman churches. A confidential papal directive for the implementation of union (1278) ἐν Greek theol. review τ. 1 (1954) σ. 16-24.

12. * *Τοῦ αὐτοῦ*: The Council of Florence (1438-1439) and the problem of union between the greek and latin churches ἐν Church history τ. 24 (1955).

13. πρ. *Νευροκοπίου Γεωργίου*: Αἱ βάσεις τῆς ἐνώσεως τῆς δυτικῆς μετὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας κατὰ τὴν πραγματικὴν βουλὴν τοῦ Κυρίου, Ἀθήναι 1955.

14. *E. Herman*: Neuf siècles de schisme entre l'Église d'Orient et d'Occident ἐν Nouvelle revue theologique τ. 86 (1954) σ. 576-610.

15. *B. Ioannidis*: L'union de l'église orthodoxe et de l'église catholique romaine ἐν L'Église et les églises τ. II [1955] σ. 381-388.

16. * *R. Janin*: Le schisme byzantin de 1054 ἐν Nouvelle revue théologique τ. 86 (1954) σ. 563-575.

17. *I. Καρμίρη*: Ἡ διαίρεσις τῆς Χριστιανωσύνης καὶ δυνατῆς ἀνανεώσεως αὐτῆς. Ἐπὶ τῇ 900ῇ ἐπετείῳ τοῦ Σχίσματος 1054-1954 ἐν Ὁρθοδοξία τ. 29 (1954) σ. 453-474.

18. *Τοῦ αὐτοῦ*: The division of Christendom and possibilities of reunion ἐν Greek theol. review τ. 1 (1955) σ. 160-175.

19. * *Τοῦ αὐτοῦ*: Τὸ ἱερὸν αἴτημα τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐξ ἀφορμῆς προσφάτου ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Πίου XII ἐν Ἀπόστολος Ἀνδρέας 1955.

20. * *M. J. Le Guillou*: Vues orthodoxes grecques sur le schisme et l'unité ἐν Istina 1955 σ. 401-443.

21. * *P. L'Huillier*: Le Schisme de 1054 ἐν Messenger de l'Exarchat τ. 5 (1954) σ. 144-164.

22. * *R. Mayne*: East and West in 1054 ἐν Cambridge historical Journal τ. 11 (1954) σ. 133-148.

23. *A. Michel*: Schisma und Kaiserhof im Jahre 1054. Michael Psellos ἐν L'Église et les églises τ. I [1954] σ. 351-440.

24. *St. Runciman*: The eastern Schism. A study of the Papacy and the eastern churches during the XIth and XIIth centuries, Oxford 1955.

25. * *E. Timiades*: Les causes du schisme entre l'église orthodoxe et l'église romaine (1054-1954), Anvers 1954.

26. *W. Winogradow*: Die Hauptursache des endgültigen Bruches zwischen der West- und Ostkirche in orthodoxer Schau ἐν Internationale kirchliche Zeitschrift τ. 45 (1955) σ. 229-249.

Διὰ τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Διασπορᾶς καὶ τὴν ὑπὸ τὸ Οἴκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὑπαγωγὴν των

27. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου ἔνθ' ἄνωτ. (ἀριθ. 1) σ. 65 ἐπ. (διὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀμερικῆς).

28. *J. Olsr - J. Gill*: The twenty-eight canon of Chalcedon in dispute between Constantinople and Moscow ἐν Das Konzil von Chalcedon. Geschichte und Gegenwart ἐκδ. ὑπὸ A. Grillmeier - H. Barth τ. III, Würzburg [1954] σ. 765-783.

29. *Παναγιωτάκος*: Τὸ κανονικὸν δικαίωμα ἐποπτείας τῆς ἐν Κόλλει Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν ΑΕΚΔ τ. 9 (1954) σ. 177-197.

30. *A. Schmemmann*: Περὶ «νεοπαπισμοῦ» ἐν Ὁρθοδοξία τ. 29 (1954) σ. 67-77.

31. * *Toῦ αὐτοῦ*: Primauté et autocéphalies dans l'église orthodoxe ἐν *Istina* τ. 1 (1954) σ. 28-47.

32. *Serge de Moscou*: L'église du Christ et les communautés dissidentes ἐν *Messenger de l'Exarchat* τ. 6 (1955) σ. 9-32.

33. * *S. Troitzky*: Théocratie ou césaropapisme? αὐτόθι τ. 5 (1954) σ. 166-177.

34. *Toῦ αὐτοῦ*: Οἱ κανόνες καὶ ὁ ἀνατολικὸς παπισμὸς (ρωσ.) αὐτόθι τ. 6 (1955) σ. 120-131.

35. *B. Ζούση*: Ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνισμὸς καὶ ἡ δρᾶσις αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς βορείου καὶ νοτίου, New York 1954.

§ 5. Συλλογαὶ πηγῶν καὶ γενικὰ βοηθήματα

36. * *E. J. Jonkers*: Acta et symbola conciliorum, quae seculo quarto habita sunt, Leiden 1954.

37. Αἱ συνοδικαὶ ἐγκύκλιοι ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Α' (1901-1933), Ἀθήναι 1955.

38. Ἀναστ. Χριστοφιλοπούλου: Ἑλληνικὸν ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, τευχ. Β', Ἀθήναι 1954.

39. *H. E. Feine*: Kirchliche Rechtsgeschichte, τ. I: Die Katholische Kirche², Weimar 1954. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος (Das kirchliche Altertum) καὶ ἐν μέρει ἄλλαχού (ἰδίως § 18. IV) τοῦ εἰς δευτέραν ἐκδοσιν — ἡ πρώτη ἐδημοσιεύθη τῷ 1950 — ἐμφανιζομένου μνημειώδους τοῦτου ἔργου, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἐπιχειρεῖται ἐκτεταμένη ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τοῦ δικαίου τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας¹, ἐκτίθενται διὰ βραχείων τὸ δίκαιον καὶ οἱ θεσμοὶ κατὰ τὴν ἀντίστοιχον περίοδον καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

1. Ἀνάλογον ἔργον, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ *W. M. Plöchl*: Geschichte des Kirchenrechts τ. I: Das Recht des ersten christlichen Jahrtausends, Wien [1953],

40. * *Toῦ αὐτοῦ*: Kirchliche Rechtsgeschichte τ. I³, Weimar 1955.

41. *Δ. Γκίνη*: Ἡ ἑλληνικὴ συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τοῦ βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ δικαίου ἐν ΕΕΒΣ τ. 24 (1954) σ. 108-157 ἰδίᾳ § 7 καὶ ἐν μέρει § § 2 καὶ 3.

41α. *A. Steinwenter*: Das Recht der koptischen Urkunden, München 1955.

42. * *K. E. Zachariä von Lingenthal*: Geschichte des griechisch--römischen Rechts⁴, Aachen 1955. Ἐπιμ. ἀνατύπωσις τῆς τρίτης ἐκδόσεως (1892) τοῦ θεμελιώδους ἔτι σήμερον διὰ πάντας τοὺς κλάδους τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ἔργου. Βλ. ἰδίως § § 1-8 (δίκαιον γάμου), 31 (διὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικὴν διαδοχὴν χάριν *μημωσίων*), 54 (διὰ τὰ ὑπὲρ εὐσεβῶν σκοπῶν κληροδοτήματα), 75 (διὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἀσύλλου), 79 (διὰ τὰ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως στρεφόμενα ἀξιόποινα ἀδικήματα), 92 καὶ 93 (διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια καὶ τὴν σύμπραξιν ἐν γένει κληρικῶν κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης).

43. Τοῦ Γενικοῦ Εὐρητηρίου Νομολογίας ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου I. Ζαχαροπούλου Συμπλήρωμα νομολογίας, περιλαβὼν τὴν νομολογίαν τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων ἐκ τῶν ἐτῶν 1935-1952. Ἐκ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1954 καὶ 1955 ἐκδοθέντων τόμων τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον ἐνδιαφέρουσι τὰ ἀκόλουθα τμήματα τοῦ ἔργου: τ. Γα' σ. 307 ἐπ. (Ἐκκλησία), Γβ' σ. 245 ἐπ. (Θρησκεία), 375 ἐπ. (Κληρικοί), 653 ἐπ. (Μοναὶ - Μοναχοί), Δ' σ. 1 ἐπ. (Ναοί), 296 ἐπ. (Περιορίσεις νεκρῶν).

§ 6. Βοηθητικὴ ἐπιστημονικὴ κλάδοι

Ἐκ τῆς βιβλιογραφίας διὰ τὴν ὀρθόδοξον ἐρημνείαν τῆς Καινῆς Διαθήκης βλ.

44. *Π. Τρεμπέλα*: Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ἀθήναι 1954.

44α. *Toῦ αὐτοῦ*: Ὑπόμνημα εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, Ἀθήναι 1955.

Διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν

45. *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου* (ἐπιμ. Γρ. Παπαμιχαήλ): Ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ ἐκκλησία. Γενικὴ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις, Ἐν Ἀθήναις 1954.

46. *Τῶν αὐτῶν*: Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος... 50 - 1951², Ἐν Ἀθήναις 1954.

Διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκκλ. γραμμάτων

47. *B. Altaner*: Patrologie⁴, Freiburg 1955.

δὲν περιελήφθη εἰς τὴν ἀνωτέρω βιβλιογραφικὴν ἐπισκόπησιν, ὡς ἐκφεύγον τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω (σ. 131) χρονικῶν ταύτης ὁρίων. Ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ ἔργου, ἐκδοθεὶς τῷ 1955, ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ δίκαιον τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

Διὰ τὴν γλῶσσαν τῶν πρωτοχριστιανικῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων τὸ εὐσύνοπτον ἄλλὰ λίαν οὐσιαστικὸν ἔγχειρίδιον τοῦ

48. A. *Debrunner*: Geschichte der griechischen Sprache, τευχ. II: Grundfragen und Grundzüge des nachklassischen Griechisch, Berlin 1954.

**§ 9. Ἡ ἔναντι τῆς Πολιτείας στάσις τῆς Ἐκκλησίας
κατὰ τὰς ὀρθοδόξους ἀντιλήψεις**

49. Ἀ. Ἀλιβιζάτου ἔνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 1) σ. 150 ἐπ.

§ 10. Θεσις τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κράτει

50. * L. *Herrmann*: Les interpolations de la lettre de Pline sur les chrétiens ἐν Latomus τ. 13 (1954) σ. 343-355.

51. J. *Vogt* - H. *Last*: Christenverfolgung ἐν Reallexikon τ. II (1954) στ. 1159-1227.

§ 11. Πηγαὶ ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου

52. Ἡ Διδαχὴ Κυρίου διὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῖς ἔθνεσι ἀναδημοσιεύεται εἰς τὸν Β' τόμον (1955) σ. 211-220 τῆς ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδιδομένης Βιβλιοθήκης ἑλλήνων πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

53. *Winterswyl*: Die Zwölfapostellehre. Eine urchristliche Gemeindeordnung aus dem Griechisch übertragen², Freiburg 1954.

§ 12. Σχέσεις ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει

54. * M. *Adriani*: La storicità dell' editto di Milano ἐν Studi romani τ. 2 (1954) σ. 18-32.

55. F.W. *Deichmann* - P. *de Labriolle*: Christianisierung (der Monumente) ἐν Reallexikon τ. II (1954) στ. 1228-1241.

56. * W. *Ensslin*: Auctoritas und potestas. Zur Zweigewaltenlehre des Papstes Gelasius I ἐν Historisches Jahrbuch τ. 74 (1955) σ. 661-668. Διὰ τὰς πρὸς τὴν πολιτείαν σχέσεις ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Α'.

57. A. *Ehrhardt*: Constantins d. Gr. Religionspolitik und Gesetzgebung ἐν Zeitschrift der Savigny - Stiftung für Rechtsgeschichte, Rom. Abt. τ. 72 (1955) σ. 127-190.

58. S. L. *Greenlade*: Church and State from Constantine to Theodosius, London 1954.

59. * *R. Janin*: L'empereur dans l'église byzantine ἐν Nouvelle revue théologique τ. 77 (1955) σ. 49-60.

60. * *H. Kraft*: Kaiser Konstantins religiöse Entwicklung, Tübingen 1955.

61. *V. Laurent*: Les droits de l'empereur en matière ecclésiastique ἐν REB τ. 13 (1955) σ. 5-20. Δημοσιεύεται προᾶξίς τῆς πατριαρχικῆς συνόδου ἔτ. 1380-1382 ρυθμιζουσα τὸ ἐν ἐπικεφαλίδι θέμα καὶ πρόσταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' ἀπὸ 24 Ἰουλίου 1382, δι' οὗ μετατίθεται ὁ ἐπίσκοπος Κίτρους εἰς τὴν μητρόπολιν Λακεδαιμονίας.

62. * *A. Michel*: Die Kaisermacht in der Ostkirche ἐν Ostkirchliche Studien τ. 3 (1954) σ. 1-28, 133-163 τ. 4 (1955) σ. 1-42, 221-260 (συνεχ.).

63. * *H. Nesselhauf*: Das Toleranzgesetz des Licinius ἐν Historisches Jahrbuch τ. 74 (1955) σ. 44-61.

64. *J. R. Palanque*: Constantin Ier le grand ἐν Dict. hist. eccles. τ. XIII [1954] στ. 593-608. Ἰδίως III. La paix de l'Église. IV. L'empire chrétien. 1°. La législation constantinienne. 2° Les privilèges de l'Église.

65. *B. Στεφανίδου*: Τὰ ὄρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐν ΕΕΒΣ τ. 25 (1955) σ. 12-27.

66. *G. Toumanoff*: Christian Caucasia between Byzantium and Iran: new light from old sources ἐν Traditio τ. 10 (1954) σ. 109 ἐπ. ἰδίᾳ σ. 113 ἐπ.

67. *J. Vogt*: Constantinus der Grosse ἐν Reallexikon τ. III [1955] στ. 306 ἐπ.

68. *J. Vogt - W. Seston*: Die konstantinische Frage ἐν X. Congresso Internazionale di scienze storiche, Roma, Relazioni τ. VI, Firenze [1955] σ. 731-799 (περὶ τὸ τέλος).

§ 13. Ἀνώνυμα κωδικοποιητικὰ ἔργα ἐκ τῆς βυζαντινῆς περιόδου

69. Εἰς τὸν Β' ἐπίσης τόμον τῆς Βιβλιοθήκης ἑλλήνων πατέρων (ἀνωτ. ἀρ. 52) δημοσιεύονται (σ. 1 ἐπ.) αἱ Διαταγαὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κατὰ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καὶ ἡ Ἐπιτομὴ τοῦ Η' βιβλίου τῶν Διαταγῶν.

70. * *J. Blanc*: Fragments inédits de l'Épitomé des Constitutions Apostoliques ἐν Recherches de théologie 1954 σ. 295 ἐπ.

Διὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν τοῦ Ἰππολύτου, ἐφ' ἧς στηρίζονται ἐν μέρει αἱ Διαταγαὶ βλ.

71. *W. Till - J. Leipoldt*: Der koptische Text der Kirchenordnung Hippolyts, Berlin 1954.

§ 14. Κανόνες τοπικῶν συνόδων

72. *G. Bardy* : (Conciles et canons de) Laodicée ἐν Dict. dr. can. τ. VI [1955] στ. 338-343.

73. *R. Janin* : (Conciles de) Constantinople ἐν Dict. hist. eccl. τ. XIII [1954] στ. 766-768.

§ 15. Κανόνες, ἀποφάσεις καὶ πρακτικὰ οἰκουμενικῶν καὶ λοιπῶν συνόδων

74. * *M. Goemans* : Het algemeen concilie in de IVe eeuw, Nijmegen 1954.

75. *G. Hofmann* : Andreas de Santa Croce... Acta latina Concilii Florentini (Concilium Florentinum. Documenta et scriptores. Ser. B, τ. VI), Roma 1955.

76. *R. Janin* ἐνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 73) στ. 754-766.

77. *V. Laurent* : La nouvelle édition des Actes du Concile de Florence ἐν REB τ. 12 (1954) σ. 198-209. Κριτική τῆς προσφάτου ἐκδόσεως τοῦ *J. Gill* : Quae supersunt actorum graecorum Concilii Florentini τ. I-II, Roma 1953.

78. *V. Laurent* : L'édition princeps des Actes du Concile de Florence (1577). Auteurs et circonstances ἐν OCP τ. 21 (1955) σ. 165-189.

79. *M. Sesan* : Le Veme concile oecumenique ἐν Byzantinoslavica τ. 15 (1954) σ. 230-235.

§ 17. Αὐτοκρατορικοὶ νόμοι

80. Basilicorum libri LX. Series A, vol. I : Textus librorum I-VIII ed. *H. J. Scheltema - N. van der Wal*, Groningen 1955.

81. * *R. Honig* : Beiträge zur Entwicklung des Kirchenrechts, Göttingen 1954 (I. Das Nicaenum und die Gesetzgebung der Kaiser des 4. Jahrh. II. Das sogenannte Vicariat von Illyricum. III. Leons I. Einfluss auf die kirchenrechtlichen Novellen Valentinians III).

Προβλ. ἀρ. 57, 64 καὶ 65.

§ 18. Συλλεκτικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ ἔργα καὶ νομολογία

82. *I. Doens* : Nikon de la Montagne Noire ἐν Byzantion τ. 24 (1954) σ. 131-140.

83. *E. Herman* : Jean III le Scolastique ἐν Dict. dr. can. τ. VI [1954] στ. 118-120.

84. *Τοῦ αὐτοῦ*: Jean Zonaras αὐτόθι στ. 129-130.

85. *Κ. Χατζηγάλη*: Ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια Κύπρου ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί τ. 19 (1955) σ. 23-34. Δημοσιεύεται δικαστικὴ ἀπόφασις ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου ἐν Κύπρῳ ἔτ. 1306 ἐπὶ ἰδιωτικῆς διαφορᾶς ἐκ μνηστείας.

86. *P. Joannou*: Der Nominalismus und die menschliche Psychologie Christi. Das Semeioma gegen Eustratios von Nikaia ἐν Β. Ζ. τ. 47 (1954) σ. 369-378. Ἐπανεκδίδεται τὸ καταδικαστικὸν σημεῖωμα.

§ 19. Ἐγγραφα, ἐπιγραφαί, σφραγίδες καὶ φιλολογικαὶ πηγαὶ

Α'. Ἐγγραφα ἐπὶ παπύρων καὶ δατράκων

87. *D. S. Crawford*: Papyri Michaelidae, Aberdeen 1955 ἀρ. 41 (ἔτ. 539 ἢ 554· παραχώρησις [χάριν ἐμφυτεύσεως:] ἀκινήτου «τῆς... ἀγίας ἐκκλησίας» ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου πρὸς τινὰ Ἀπολλῶ), 85 (ς' ἢ Ζ' αἰῶν' καταβολὴ $3\frac{1}{2}$ ἀρταβῶν σίτου πρὸς τινὰ μοναχὸν [ὡς ἐκπρόσωπον τῆς μονῆς; διὰ ποῖον λόγον;]).

88. *E. Lobel - C. H. Roberts*: The Oxyrynchus Papyri, τ. XXII, London 1954 ἀρ. 2344 (ἔτ. 336): Αἴτησις ἐπισκόπου τινὸς πρὸς τὸν στρατηγὸν τοῦ νομοῦ, σχετικὴ πρὸς τὴν «κηδεμονίαν» ὄρφανῶν τινῶν παίδων.

Γενικὸν ἔργον μετὰ βιβλιογραφίας περὶ τῶν βυζαντινῶν παπύρων τὸ τοῦ

89. *A. Bataille*: Les papyrus (Bibliothèque byzantine. Traité d'études byzantines publié par P. Lemerle. II), Paris 1955.

Β'. Λοιπὰ ἔγγραφα

90. Τὰ κατὰ τὴν παῦσιν τοῦ ... πατριάρχου ... Κωνσταντίνου τοῦ Ε' ἐν ΑΕΚΔ τ. 9 (1954) σ. 89-109. Δημοσιεύεται ἡ ἀπὸ 5 Ἀπριλίου 1901 ἐγκύκλιος τοῦ ἐν ἐπικεφαλίδι πατριάρχου.

91. Προῆξις πατριαρχικῆς συνόδου Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 31 Μαΐου 1955 ἀνακηρύσσουσα ἅγιον τὸν Νικόδημον ἀγιορεΐτην ἐν Ὁρθοδοξίᾳ τ. 30 (1955) σ. 390-391.

92. *Δ. Βαριακάκου*: Ἡ ἐν Ἰθώμῃ μονὴ τοῦ Βουλκάνου καὶ τὸ ἐν Σμύρῃ μετόχιον αὐτῆς ἐν Θεολογία τ. 26 (1955) σ. 263-282, 445-456. Ἐγγραφα ἔτ. 1625-1853.

93. *Ι. Βασδραβέλλη*: Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας τ. Β': Ἀρχεῖον Βερροίας-Ναούσης 1598-1886, τ. Γ': Ἀρχεῖον μονῆς Βλαττάδων 1466-1839, Θεσσαλονίκη 1954-1955.

94. *Η. Βασιλά*: Τὸ καπίτουλο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστό-

μου καὶ ὁ ἄγγλος πρόξενος ἐν Προβέξη Σίδνεη Σμιθ Σάνδερ ἐν Ἑπειρωτικῇ Ἑστία τ. 4 (1955) σ. 938-986. Περίληψις ἔγγραφου ἔτ. 1836.

95. πρ. Λήμνου Βασιλείου Ἀτέση: Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντουίδης ἐν Θεολογία τ. 25 (1954) σ. 32-46, 269-280, 364-376 (συνέχ. ἐκ προηγουμένου τόμου). Ἑκκλ. ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1834-1857.

96. Τοῦ αὐτοῦ: Γερασίμου ἐπισκόπου Ὑδρας καὶ Σπετσῶν ἱκετήριος ἀναφορὰ ἐν Ἑκκλησία τ. 31 (1954) σ. 35-36. Ἑγγραφα ἔτ. 1834-1837.

97. Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ Ἀκαρνανίας Πορφύριος αὐτόθι σ. 66-68. Ἑγγραφα ἔτ. 1834-1837.

98. Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ Σκοπέλου Εὐγένιος αὐτόθι σ. 85-87. Ἑγγραφα ἔτ. 1838-1842.

99. Τοῦ αὐτοῦ: Σωφρονίου Μυρρίνης δυσχέρειαὶ οἰκονομικαὶ αὐτόθι σ. 115-116. Ἑγγραφα ἔτ. 1834.

100. Τοῦ αὐτοῦ: Ἀρχιερατικὰ γράμματα ἐν ΑΕΚΑ τ. 9 (1954) σ. 121-127. Τῶν Χίου Νεοφύτου καὶ Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ ἐκ τοῦ ἔτους 1860, ἀναφερόμενα εἰς θέμα ἐκ τοῦ δικαίου τοῦ γάμου.

101. Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ ἐπίσκοπος Ἀνδρουβίστης Προκόπιος Γεωργίου αὐτόθι σ. 204-219. Ἑγγραφα ἔτ. 1834-1839, ἀναφερόμενα εἰς ἄρσιν καθαιρέσεως ἐπισκόπου.

102. Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ Αἰγίνης καὶ Σαλαμίνας Σαμουὴλ ἐν Ἑκκλησία τ. 32 (1955) σ. 43-46, 67-70, 83-86, 110-112, 134-136. Ἑγγραφα ἔτ. 1833-1834.

103. Τοῦ αὐτοῦ: Προηγούμενος Νεόφυτος Λαυριώτης αὐτόθι τ. 32 (1955) σ. 165-166, 189-191, τ. 33 (1956) σ. 9-11, 70-72. Ἑγγραφα ἔτ. 1822-1848.

104. Τοῦ αὐτοῦ: Ἐπισκόπου Σκοπέλου Εὐγενίου καὶ ἱερός μονῆς Μεγίστης Λαύρας διένεξις ἐν ΑΕΚΑ τ. 10 (1955) σ. 46-55. Ἑγγραφα ἔτ. 1830-1831.

105. Τοῦ αὐτοῦ: Μοναστηριακὰ τῆς ἐπισκοπῆς Αἰγίνης κατὰ τὸ ἔτος 1834 αὐτόθι σ. 89-105.

106. Τοῦ αὐτοῦ: Δύο Σκύριοι κληρικοὶ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐν Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τ. 37 (1954) σ. 165-173, 240-246, 385-393· τ. 38 (1955) σ. 31-36.

107. Βησσαρίωνος Γρηγοριάτου: Κώδιξ ἱστορικοῦ μοναχολογίου... μονῆς... Γρηγορίου, Ἐν Βόλῳ 1954.

108. I. Βισβίζη: Μία παλαιὰ ἀπόφασις ἐν Ν.Β. τ. 2 (1954) σ. 328-329. Ἑγγραφοὶ δικαστικοῦ συμβιβασμοῦ ἐπὶ κληρονομικῆς διαφορᾶς ἐνώπιον τοῦ μητροπ. Ἀθηνῶν ἐκ τῶν ἐτῶν 1741-1764.

109. Τοῦ αὐτοῦ: Τὰ ἔγγραφα δικαιοπραξιῶν τῆς Μυκάνου τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος ἐν Ἑπετηρίδι τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου τῆς Ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου τ. 5 (1954) σ. 127-143. Ἰδίᾳ διὰ τὴν σύμπραξιν κληρικῶν. Ἐκδί-

δεται σ. 142-143 καὶ ἀπόφαισις τῶν προεστῶν καὶ κληρικῶν τῆς νήσου ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1776 ρυθμίζουσα τὸ θέμα τοῦτο.

110. * *P. Collura*: Un sigillo del grande conte Ruggero per il monastero di Lipari ἐν *Atti dell' Accademia di scienze, lettere ed arti di Palermo* σειρ. IV τ. 15 (1954|1955) σ. 321-333. Ἑλλην. ἔγγραφοι ἐτ. 1101.

111. * *Toῦ αὐτοῦ*: Appendice al Regesto dei diplomi di re Ruggero compilato da Erich Caspar ἐν *Atti del Convegno internazionale di studi ruggeriani 1955* (;). Ἐν σ. 53 ἐπ. καὶ 67 ἐπ. ἔγγραφοι ἐτ. 1111 καὶ 1142.

112. *N. Δελιαλῆ*: Συλλογὴ παλαιοχριστιανικῶν καὶ μεταγενεστέρων μνημείων τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, Θεσσαλονίκη 1955. Περιγραφὰι τουρκικῶν ἐγγράφων ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνος, ἀφορώντων ἐκκλησιαστικὰς σχέσεις.

113. *F. Dölger*: Eine stenographische byzantinische Gebührenquittung aus dem Jahre 941 ἐν * *Rastloses Schaffen. Festschrift für Fr. Lammert 1954* σ. 56-59 = *F. Dölger: Byzantinische Diplomatie, Etti* 1956 σ. 346-349.

114. * *F. Dölger*: Archivarbeit auf dem Athos ἐν *Archival. Zeitschrift* τ. 50/1 (1955) σ. 281-298.

115. Λάμπης καὶ Σφακίων *Εὐμενίου*: Ἐγκύκλια γράμματα μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἐν Ὁρθοδοξία τ. 29 (1954) σ. 78-83. Ἐγγραφοι ἐτ. 1829-1830.

116. *Toῦ αὐτοῦ*: Δύο πατριαρχικὰ γράμματα πρὸς τὸν μητροπολίτην Μελέτιον Καβάσιαν ἐν *Κρητικὰ Χρονικὰ* τ. 8 (1954) σ. 211-215.

117. *Εὐθυμίου Διονυσίου* καὶ *Στ. Κυριακίδου*: Ἐγγραφοι τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀφορῶντα εἰς ἀγνώστους ναοὺς τῆς Θεσσαλονίκης ἐν *Μακεδονικὰ* τ. 3 (1953|1955) σ. 363-376. Δύο ἔγγραφοι ἀπὸ Σεπτ. 1415 καὶ Φεβρ. 1502. Εἰς τὸ πρῶτον ἐν τέλει ἀντὶ «τοῦ ἑξάκις χιλιοστοῦ ἑνεακοσιοστοῦ τετάρτου ἔτους» ἀνάγνωθι «τοῦ ἑξάκις χιλιοστοῦ ἑνεακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου ἔτους», ὅπερ συνάδει μὲ τὴν ἐνάτην Ἰνδικτιῶνα καὶ ἀντιστοιχεῖ καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ἀποδεκτὸν γενόμενον ἔτος 1415.

118. Ἡλιουπόλεως καὶ Θεῖρων *Γενναδίου*: Ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ οἴκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου τοῦ Α' ἐν Ὁρθοδοξία τ. 29 (1954) σ. 5-10. «Διδασκαλία» τοῦ ἐν ἐπικεφαλίδι πατριάρχου ἀπαριθμοῦσα τὰ καθήκοντα τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν.

119. *Toῦ αὐτοῦ*: Φόροι τινὲς πατριαρχικοὶ καὶ ἀρχιερατικοὶ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα αὐτόθι σ. 128-134. Ἐγγραφοι («τακρίριον») τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Δ' πρὸς τὸν σουλτάνον, χρονολογούμενον ἀπὸ Αὐγούστου 1693 μέχρι Ἀπριλίου 1694.

120. *Τάσση Γριτσοπούλου*: Μία περίεργος υπόθεσις διαζυγίου κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἐν ΑΕΚΔ τ. 9 (1954) σ. 37-55. Ἔγγραφα ἔτ. 1826-1830, ἐν οἷς καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν.

121. *Τοῦ αὐτοῦ*: Οἱ ναοὶ τῆς Δημητσάνης αὐτόθι σ. 131-153, 220-249. Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ἀπὸ τοῦ ἔτ. 1648 καὶ συνεχέστερον ἀπὸ τοῦ 1707.

122. *Τοῦ αὐτοῦ*: Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλ. ἱστορίαν Φιλιππουπόλεως κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐν ΑΘΛΓΘ τ. 19 (1954) σ. 265-281.

123. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ἡ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια διορισθεῖσα πενταμελὴς ἐκκλ. ἐπιτροπὴ καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς ἐν Ἐκκλησίᾳ τ. 31 (1954) σ. 13-16. (συνέχ. ἐκ τοῦ προηγουμένου τόμου). Περιλήψεις ἐγγράφων τῆς ἐν ἐπικεφαλίδι ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ ἔτους 1829.

124. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ὁ Στασινοὶ τῆς Ἄκοβας καὶ ἡ οἰκογένεια Λαμπαρδοπούλου τῆς Δημητσάνης ἐν Ἑλληνικά τ. 13 (1954) σ. 129-159. Ἔγγραφα ἔτ. 1611-1764.

125. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ὁ Ἰωαννῶν Καλλίνικος ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἔστια τ. 3 (1954) σ. 447-452, 576-585, 698-702. Ἔγγραφα ΙΖ' αἰῶνος.

126. *A. Guillou*: Les sources documentaires grecques en Italie meridionale ἐν Byzantion τ. 24 (1954) σ. 63-69.

127. *Τοῦ αὐτοῦ*: Les archives de Saint-Jean Prodrome sur le mont Ménécée, Paris 1955. Ἐπανεκδίδεται κατὰ τρόπον ἀπολύτως ἱκανοποιητικὸν τὸ γνωστὸν, λίαν ἐνδιαφέρον ἀρχεῖον τῆς μονῆς ἐκ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐπίσης ἔγγραφα ἐκ τῶν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνων.

128. *E. Honigmann*: Die Unterschriften des Tomos des Jahres 1351 ἐν Β.Ζ. τ. 47 (1954) σ. 104-115.

129. *H. Hunger*: Zwei byzantinische Urkunden aus der späten Palaeologenzeit aus der Oesterreichischen Nationalbibliothek αὐτόθι τ. 48 (1955) σ. 297-308. Ἔγγραφα ἔτ. 1394 καὶ 1436 (.)

130. *P. Ioannou*: Trois documents patriarcaux du XVIII s. ἐν ΟCP τ. 21 (1955) σ. 147-159. Ἔγγραφα ἔτ. 1769-1789.

131. *A. Κεραμοπούλου*: Ἀρχιερατικὴ ἐπιστολὴ καὶ αἰ. πρὸς Σέρβους σχέσεις τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν Μακεδονικά τ. 3 (1953|1955) σ. 8-26. Ἐπιστολὴ μητρ. Σισινίου ἀπὸ 18 Σεπτ. 1837, ἀφορῶσα κληρονομικὴν ὑπόθεσιν.

132. *Στ. Κουμανούδη*: Πλαστὸν χρυσόβουλλον Νικηφόρου Β' τοῦ Φωκᾶ ἐν ΕΕΒΣ τ. 24 (1954) σ. 315-326.

133. *B. Λαούρδα*: Κρητικὰ παλαιογραφικά. 19. Κρητικὰ ἔγγραφα εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν Κρητικὰ Χρονικά τ. 9 (1955) σ. 479-489. Ἔγγραφα ἐκ τῆς Τουρκοκρατίας.

134. *V. Laurent*: Charisticariat et commende à Byzance. Deux

fondations patriarcales en Épire aux XIIe et XIIIe siècles ἐν REB τ. 12 (1954) σ. 100-113. Περίληψις δύο πατρ. ἐγγράφων.

135. *Τοῦ αὐτοῦ*: Une nouvelle fondation monastique des Choumnos: La Nea Moni de Thessalonique αὐτόθι τ. 13 (1955) σ. 109 ἐπ. Ἐν σ. 128-130 δημοσιεύεται πρόσταγμα τοῦ καίσαρος Ἀλεξίου Ἀγγέλου ἀπὸ Δεκ. 1389, ἀφορῶν τὴν ἐν ἐπικεφαλίδι μονήν.

136. *R. J. Loenertz*: Wann unterschrieb Johannes V Palaiologos den Tomos vom 1351 ἐν B.Z. τ. 47 (1954) σ. 116. Τὸν Φεβρουάριον ἢ Μάρτιον 1352.

137. *A. Mercati*: Note archivistice, bibliografiche, paleografiche, storiche su un documento dell' anno 1277 di Giovanni Bekkos patriarca di Costantinopoli ἐν OCP τ. 21 (1955) σ. 256-264.

138. *K. Μέριτζιον*: Ἡ δσία Φιλοθέη ἐν Ἑλληνικά τ. 13 (1954) σ. 122-128. Ἐγγραφα ἔτ. 1583-1584.

139. *M. Μιχαηλίδου-Νουάρου*: Περὶ τὴν ἐκκλησίαν Καρπάθου καὶ Κάσου ἐν Δωδεκανησιακὸν ἀρχεῖον τ. 1 (1955) σ. 13-24. Ἐγγραφα ἔτ. 1769-1781.

140. *A. Μοσχονᾶ*: Ἐκ τῶν πατρ. κωδίκων. Μέριμνα τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας διὰ τῶν συντεχνιῶν ἐν Πάνταϊνος τ. 46 (1954) σ. 39-40, 69-71, 87-90, 129-131, 145-146, 187-188, 228-231. Ἐγγραφα μεταβυζαντινά.

141. *A. Μουσαικίδου*: Προᾶξις χειροτονίας εἰς μητροπολίτην τῆς πατρ. διοικήσεως τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων ἐν Νέα Σιών τ. 50 (1955) σ. 73-79. Ἐγγραφα IZ'-IH' αἱ.

142. *K. Μυρτίλου-Ἀποστολίδου*: Κώδικες Ἀν. Θράκης ἦτοι διάφορα βιβλία τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ μητροπόλεων ἐναποκείμενα ἐν τῷ Ταμείῳ Ἀνταλλαξιμῶν (ΑΘΛΓΘ, παράρτημα ἀρ. 30), Ἀθήναι 1954.

143. *N. Οἰκονομίδου*: Πρόσταγμα Ἀλεξίου Δ' τοῦ μεγ. Κομνηνοῦ περὶ τῆς ἐν Ἀθω μονῆς τοῦ Διονυσίου ἐν Νέον Ἀθήναιον τ. 1 (1955) σ. 15-25. Ἐπανεκδίδεται μετὰ παρατηρήσεων τὸ ἀπὸ Σεπτ. 1416 ἔγγραφο.

144. *I. Παΐσιου*: Τὸ κατάστιχον τῆς ἱερᾶς μονῆς Ἁγίου Νικολάου Σκαμνελίου ἀψλς' = 1736 ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἐστία τ. 3 (1954) σ. 475-480.

145. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ἀντίγραφον πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς περὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς Βελλᾶς αὐτόθι σ. 563-566. Ἐτους 1885.

146. *B. Παναγιωτοπούλου*: Ἑλληνικὴ σχολὴ Νεμνίτσης Γορτυνίας. Πατριαρχικὸν σιγίλλιον καὶ ἄλλα ἔγγραφα περὶ αὐτῆς ἐν Νέον Ἀθήναιον τ. 1 (1955) σ. 49-56. Τὸ σιγίλλιον ἀπὸ Σεπτ. 1797.

147. *X. Παπαδοπούλου*: Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ τῶν σχολειῶν τῆς Λευκωσίας κατὰ τὸ δευτέρον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί

τ. 18 (1954) σ. ργ'· ρνζ' καὶ τ. 19 (1955) σ. 185-260. Ἐν οἷς καὶ ἐκκλησιαστικά.

148. *Δ. Πασχάλη*: Ἡ ἐν Ἀνδρῶ μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐπικεκλημένη τῆς Παναγίας Παναχράντου ἐν Θεολογία τ. 25 (1954) σ. 116-123, 281-302 (συνεχ. ἐκ προηγουμένου τόμου). Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς τῶν ἐτῶν 1632-1822.

149. *Κ. Φρόντζου*: Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς Βελλᾶς ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἑστία τ. 3 (1954) σ. 551-562. Ἐγγραφα ἔτ. 1863-1891.

150. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ἡπειρωτικὰ ἔθιμα αὐτόθι τ. 4 (1955) σ. 221-232, 315-324, 533-539. Ἐκκλ. ἔγγραφα ΙΗ'· ΙΘ' αἰώνων.

151. *Α. Σπυριδάκη*: Ὁ ἠγουμένος τῆς ἱ. μονῆς Κύκκου Χαράλαμπος καὶ ὁ χειρόγραφος κώδιξ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης διαχειρίσεως τῶν οικονομικῶν τῆς ἱ. μονῆς Κύκκου (1821-24) ἐν Κυπριακαὶ σπουδαί τ. 18 (1954) σ. α'· κς'.

152. *Κ. Στεφάνου*: Ἀπὸ τὴν αὐτοδιοίκησιν τοῦ Ζαγορίου· Ἡπείρου. Ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῆς χώρας Λιασκοβέτζη (Λεπτοκαρυᾶς) 1761-1836 ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἑστία τ. 4 (1955) σ. 622-627, 734-741, 883-891, 989-995, 1091-1094. Ἐν οἷς καὶ ἐκκλησιαστικά.

153. *Σ. Στυΐπη*: Μοναστήρια τοῦ Δελβίνου αὐτόθι σ. 331-332. Ἐγγραφα ἔτ. 1786.

154. *Χρυσοστόμου Θέμελη*: Ἡ καθαιρέσεις τοῦ μητροπολίτου πρώην Εὐρύπου Παΐσιου Β' (1763) ἐν Ἀρχεῖον εὐβοϊκῶν μελετῶν τ. 3 (1954) σ. 145-150 καὶ ἐν Ἐκκλησία τ. 32 (1955) σ. 113-115.

155. *Τοῦ αὐτοῦ*: Καθαιρέσεις μητροπολιτῶν Εὐρύπου ἐν ΑΕΚΑ τ. 10 (1955) σ. 106-120. Ἐγγραφα ἔτ. 1650-1827.

156. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ἡ ἱερὰ μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐν Θεολογία τ. 26 (1955) σ. 436-440, 548-583. Ἐγγραφα ἀπὸ ΙΖ' αἰ. καὶ ἐπ.

157. *W. C. Till*: Erbrechtliche Untersuchungen auf Grund der koptischen Urkunden (Oesterreichische Akademie der Wissenschaften, Phil. hist. Kl. Sitzungsberichte τ. 229, 2), Wien 1954. Ἐν παραρτήματι πολυάριθμα βυζαντινὰ ἔγγραφα ἐν μεταφράσει.

158. *Κ. Τριανταφύλλου*: Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς μονῆς Γηροκομείου τῶν Πατρῶν, Πάτραι 1954. Δημοσιεύονται καὶ ἀναδημοσιεύονται ἐκκλ. ἔγγραφα ἐκ τῆς τουρκοκρατίας καὶ τῶν πρώτων μετεπαναστατικῶν χρόνων.

159. *Κατίνας Τσατσαρωνάκη*: Ἀνέκδοτα πατριαρχικά σιγίλλια τῶν μονῶν Ἀρσάνη καὶ Χαλεβῆ Ρεθύμνης ἐν Κρητικὰ Χρονικὰ τ. 8 (1954) σ. 204-210. Ἐτ. 1850.

160. *Α. Ζώη*: Κρητικὰ σελίδες ἐν Κρητικὰ Χρονικὰ τ. 8 (1954) σ. 72-75, 216-226. Ἐγγραφα ἔτ. 1648-1685.

161. *Τοῦ αὐτοῦ* : Ναὸς καὶ μονὴ ἐν Ζακύνθῳ, μετόχιον τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ Σινᾶ μονῆς τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης αὐτόθι τ. 9 (1955) σ. 512-522. Ἔγγραφον ἔτ. 1675.

Πρβλ. ἀρ. 61, 192 i. f.

162. *A. Guillou* ἐνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 127) σ. 161 ἐπ. Νέα ἔκδοσις τοῦ τυπικοῦ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Μενουκιώως ἔτ. 1332.

163. * *M. Tarchnisvilli* : *Typicon Gregorii Pacuriani*, Louvain 1954. Ἐκδίδεται τὸ γεωργιανὸν κείμενον.

Γ'. Ἐπιγραφαὶ

164. *Reginetta Canova* : *Iscrizioni e monumenti protocristiani del paese di Moab, Città del Vaticano* 1954 ἀρ. 391 (ἔτ. 643|644). Ἐπιτάφιος ἐπιγραφή Μαρίας τινὸς διακονίσσης. Ἐνδιαφέρον εἶναι ἐν προκειμένῳ ὅτι αὕτη ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 38 ἐτῶν, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἰσχύον τότε ἐκκλ. δίκαιον (ν. 123 Ἰουστινιανοῦ κεφ. 13) δὲν ἐπιτρέπετο χειροθεσία διακονίσσης πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους.

165. *N. Δελιαλῆ* ἐνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 112). Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς τουρκοκρατίας μὲ μνεῖαν ἐκκλ. ἀξιωματῶν.

166. *P. M. Fraser - G. E. Bean* : *The Rhodian Peraea and islands*, London 1954 ἀρ. 18. Μνεῖα οἰκονόμου.

167. *M. Gough* : *Some recent finds at Alahan (Koja Kalessi) [Λυκαονία] ἐν Anatolian studies* τ. 5 (1955) σ. 115 ἐπ. Ἐπιτάφιος ἐπιγραφή Ταρασί(ου) τινος «πρεσβ(υτέρου) καὶ παραμοναρίου» «κτίσαντος τὰ ἀπα[ντη]τήρια». Διὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ κτίζειν βλ. καὶ *J.* καὶ *L. Robert* ἐν *Revue des études grecques* τ. 69 (1956) σ. 173 ἐπ.

168. *L. Jalabert - R. Mouterde - Cl. Mondésert* : *Inscriptions grecques et latines de la Syrie* τ. IV. Laodicée, Aramène, Paris 1955 ἀρ. 1405 : περιοδευτής' 1481 : «ὄροι τῆς ἀ[γ]ίας ἐκ[κ]λησίας» ἀντὶ «[δ]ροι τῆς ἀ[σ]ουλίας <τ>ῆς <ἀ>γίας [Μαρίας]» κλπ. τοῦ πρώτου ἐκδότου Prentice (πρβλ. ἀρ. 1570 bis) 1632 : διάκονος καὶ ἀρχιμανδρίτης' 1645 ἀρχιμανδρίτης' 1675 ter : «Ὅροι τοῦ ἁγιωτάτου Ἰακώβου μάρτυρος, τεθέντες κατὰ θίαν κέλευσιν τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδόωρος» 1726 : περιοδευτής' 1935 : περιοδευτής' 1940 καὶ 1941 : χωρεπίσκοπος.

169. *N. Πλάτωνος* : Αἱ ξυλόστεγοι παλαιοχριστιανικαὶ βασιλικαὶ τῆς Κρήτης ἐν Πειπραγμένα τοῦ Θ' Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ συνεδρίου (1953) τ. Α', Ἀθήναι 1955 σ. 429. Ἐν ἐπιταφίῳ ἐπιγραφῇ τοῦ Ε' ἢ Γ' αἰῶνος μνεῖα ψάλτου.

170. *G. Pugliese Carratelli*: Supplemento epigrafico rodio ἐν Anuario della Scuola Archeologica di Atene τ. 30/32 (1952/1954) σ. 277 ἐπ. ἀρ. 86: «ἐνθα [κ]ατάκτε Ἰσίδωρος διάκονος χρυσοκόος» 88: στιχολόγος. Πρβλ. διὰ τὸν τελευταῖον *J. καὶ L. Robert* ἐνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 167) σ. 148.

Δ'. Σφραγίδες

171. *Th. Gerasimov*: Sceau en plomb de Georges le moine et le syncelle bulgare ἐν Bulletin de l'Institut archéologique [τῆς Βουλγαρίας] τ. 20 (1955) σ. 587-588. Γεωργίου μοναχοῦ καὶ συγκέλλου βουλγάρου (βουλγαριστί).

Ε'. Φιλολογικὰ κείμενα

172. *K. Δοβουνιάτου*: Ἱστορικαὶ εἰδήσεις ἐκ τῆς Ἑορμηνείας τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Κυρίλλου τοῦ Πατρέως ἐν Θεολογία τ. 26 (1955) ἰδίᾳ σ. 542 διὰ τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ συγγραφέως διάρθρωσιν τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχείων.

173. *T. Γριτσοπούλου*: Εὐγενίου Ἰωαννουλίου τοῦ Αἰτωλοῦ ἐπιστολαὶ ἀνέκδοτοι ἐν Ἀθηνᾶ τ. 58 (1954) σ. 29-64, ἰδίᾳ αἱ ὑπ' ἀρ. 3 (ἀφορισμὸς πρεσβυτέρου), 5 (οἰκονόμος), 13 (χαρτοφύλαξ).

174. *R. Guiland*: Sur les dignitaires du Palais et sur les dignités de la Grande Église du Pseudo - Codinos ἐν Byzantinoslavica τ. 15 (1954) σ. 214-229 16 (1955) σ. 97-112. Γαλλικὴ μετάφρασις τῶν κεφ. 1-4, 8-15 καὶ 17-22 τοῦ Ψευδο - Κωδινού.

175. *G. Hofmann*: Rom und der Athos. Briefwechsel zwischen dem Missionar auf dem Athos Nikolaus Rossi und der Kongregation de propaganda fide (Orientalia christiana analecta 142), Roma 1954. Ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ ΙΖ' αἰ. μὲ πληροφορίας καὶ διὰ τὸ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει νομικὸν καθεστῶς.

176. *R. J. H. Jenkins - B. Laourdas - C. A. Mango*: Nine orations of Arethas from Cod. Marc. gr. 524 ἐν B.Z. τ. 47 (1954) σ. 1-40.

Πρβλ. *J. Darrouzès*: Corrections à l'édition des discours d'Arethas αὐτόθι τ. 48 (1955) σ. 1-3. Ἐν τῇ «Ἐκφωνήσει Λέοντι [Γ'] τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ Νικολάου τοῦ ἀγιωτάτου πατριαρχοῦ» [sc. τοῦ Μυστικοῦ] ἐν ἀρχῇ σ. (17-18) ὁ ῥήτωρ φαίνεται νὰ θεωρῇ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ πατριαρχοῦ ὡς ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος.

177. *A. H. M. Jones*: Notes on the genuinences of the Constantinian documents in Eusebius's life of Constantine ἐν The Journal of ecclesiastical history τ. 5 (1954) σ. 125-138.

178. *B. Λαούρδα*: Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ὁμιλίαι εἰς τὰς ἐορτὰς τοῦ ἁγίου Δημητρίου (Ἑλληνικά, παράρτημα ἀρ. 5), Θεσσα-

σαλονίκη 1954. Ἐν σ. 38 ἐπ. τοῦ ἐκδιδομένου κειμένου ἀναπτύσσονται αἱ ἠθικαὶ καὶ νομικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν μοναχῶν, ἰδίᾳ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀκτημοσύνην καὶ τὴν ἀνευ προσφυγῆς εἰς κοσμικοὺς ἄρχοντας ἀνάδειξιν εἰς ἐκκλ. ἀξιώματα.

179. *Τοῦ αὐτοῦ*: Ἡ συλλογὴ ἐπιστολῶν τοῦ κώδικος BM Add. 36749 ἐν Ἀθηνᾶ τ. 58 (1954) σ. 176-198. Εἰς τὰς δημοσιευομένας ἐπιγραφὰς τῶν ἐπιστολῶν τῆς ἐνταῦθα περιγραφομένης συλλογῆς ἐκ τοῦ Ι' αἰῶνος ἀπαντῶσι πολυάριθμα ἐκκλ. ἀξιώματα.

180. *V. Laurent*: *Écrits spirituels inédits de Macaire Choumpos* († c. 1382) fondateur de la «Nea Moni» à Thessalonique ἐν Ἑλληνικά τ. 14 (1955) σ. 40-86. Τόσον ἡ ἐνταῦθα (σ. 60-71) δημοσιευομένη «Ἐποτύπωσις», ἣν κατέλιπε τῇ ἀδελφότητι ὅτε πρῶτον ἀνῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν..., ὅσον καὶ ἡ Ἐπιτελεύτιος ὁμιλία (αὐτόθι σ. 76-85) περιέχουν συμβουλὰς πρὸς τοὺς μοναχοὺς, σχετικὰς πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς μονῆς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καθήκοντά των.

181. *M. Richard*: *Les chapitres à Eriphane sur les hérésies de Georges hiéromoine* (VIIe siècle) ἐν EEBΣ τ. 25 (1955) σ. 331-362. Ἐν σ. 350-362 ἐκδίδεται τὸ ἐν ἐπικεφαλίδι ἐργίδιον. Κεφ. 1 (σ. 350): μεμονωμένη καὶ λίαν ἀμφιβόλου ἀκριβείας πληροφορία, καθ' ἣν ἡ ἐν Λαοδικεῖᾳ σύνοδος προηγεῖται χρονικῶς τῆς Α' Οἰκουμενικῆς· κεφ. 6 (σ. 353): διὰ τὴν πρὸς αἱρετικοὺς ἕξομοίωσιν τῶν ὁπαδῶν τῶν Νοβατιανοῦ καὶ Μελιτίου, καίπερ μὴ ἀπομακρυνομένων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

182. *N. Γωμαδάκη*: Ἡ ἐν τῷ πατριαρχῷ κώδικι 287 μικρὰ χρονογραφία ἐν EEBΣ τ. 25 (1955) σ. 28-37. Ἐν σ. 36-37 τοῦ ἐκδιδομένου κειμένου τὰ κατὰ τὴν ἀνάδειξιν καὶ παραίτησιν τοῦ πατριάρχου Γενναδίου Β' Σχολαρίου.

183-184. *D. J. Chitty*: *Pachomian sources reconsidered* ἐν *The Journal of ecclesiastical history* τ. 5 (1954) σ. 38-77 διὰ τὸν βίον τοῦ Παχωμίου, πολύτιμον, ὡς γνωστόν, πηγὴν διὰ τὴν προέλευσιν τοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος. Πρὸβλ. * *L. Th. Lefort*: *Les sources coptes pachomiennes* ἐν *Muséon* τ. 67 (1954) σ. 217-229.

185. *H. Delehaye - F. Halkin*: *Les actes inédits de sainte Charitine martyre à Corycos en Cilicie* ἐν *Analecta Bollandiana* τ. 72 (1954) σ. 5-14. Πληροφορίαι διὰ τοὺς διωγμοὺς λίαν ἀμφιβόλου ἱστορικῆς ἀξίας. Ἡ μάρτυς βαπτίζει ἑαυτὴν ἐν τῇ θαλάσῃ, εἰς ἣν ἐξορίθη ὑπὸ τῶν βασιανιστῶν.

186. *G. Garitte*: *La passion de S. Irénarque de Sebastée et la passion de S. Blaise* αὐτόθι τ. 73 (1955) σ. 18-54. Εἰς τὸ ἐνταῦθα σ.

41-54 τὸ πρῶτον δημοσιευόμενον «Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Εἰρη-
νάρχου» πληροφοροῖαι διὰ τοὺς διωγμοὺς ἄνευ ἱστορικῆς ἀξίας.

187. *M. Μιχαηλίδου - Νουάρου* : Ποικίλα λαογραφικὰ Καρπάθου ἐν
Δωδεκανησιακῶν ἀρχεῖον τ. 1 (1955) σ. 160-165. Ἐν σ. 164 ἡ παροιμία :
Ἐγὼ ἴκαμα τσαῖ ἴγούμενος, ἦκαμα τσαῖ τσελλάρης (= κελλάρης, μοναστη-
ριακὸν ἀξίωμα).

Γ'. Κατάλογοι χειρογράφων

188. *R. Devreesse* : Introduction à l'étude des manuscrits grecs,
Paris 1954, ἰδίᾳ σ. 204-217 διὰ τὰ νομικοῦ περιεχομένου χειρόγραφα.

189. *N. Βέη* : Κατάλογος τῶν χειρογράφων καὶ παλαιοτύπων τῆς Δω-
ροθέας Σχολῆς τῶν Θεσσαλικῶν Τρικκάλων ἐν Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ
Ἀρχείου τ. 5 (1955) σ. 3-46. Ὁ ὑπ' ἀρ. 7 κώδιξ περιέχει α') νομοκάνονα
ἐκ 253 κεφαλαίων, ἐξ ὧν δημοσιεύεται τὸ ὑπ' ἀρ. 155 περὶ τῆς ἐπιληψίας
ὡς λόγου διαζυγίου κατὰ τὴν τότε προᾶξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρ-
χείου, β') τὸ Ἐγχειρίδιον περὶ τῶν συνοικεσιῶν τοῦ Ἀλεξίου Σπανοῦ,
γ') «Σπαντωνῆ διασάφησης τῆς κατὰ τριμοιρίαν κληρονομίαν ἐνόμου ὑπο-
θέσεως», δ') ἀποκρίσεις τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ νομικῶν ἐρωτημάτων, ε') ἔγγραφο
Οἴκουμ. Πατριαρχοῦ ἔτ. 1760.

190. *T. Γριτσοπούλου* : Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς Βι-
βλιοθήκης τῆς Σχολῆς Δημητσάνης ἐν ΕΕΒΣ τ. 24 (1954) σ. 230-274 (συν-
έχ. ἐκ τοῦ 22ου τόμου). Ἐκ τῶν ἐνταῦθα περιγραφομένων ὑπ' ἀρ. 69-169
κωδίκων εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἀναφέρονται ἰδίᾳ οἱ ὑπ'
ἀρ. 113, 116, 119, 162 (Σύνταγμα τοῦ Ματθαίου Βλάσταρη), 106, 115,
153 (Νομοκάνων τοῦ Μαλαξοῦ), 80, 103 (ἄλλοι νομοκάνονες), 96 (τὸ Πρό-
χειρον Νομικὸν τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας), 110 (Συλλογὴ ἐκκλ. ἐγγράφων),
98 (πρωτόκολλον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἔτ. 1829), 69, 120, 130,
131, 133, 135, 136, 137, 140, 141, 143, 146, 150, 155, 163, 164, 165
(κώδικες ναῶν καὶ μονῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ).

191. *K. A. de Meyier* : Bibliotheca Universitatis Leidensis, Codices
manuscripti. VI. Codices Vossiani graeci et miscellanei, Lugdunī
Batavorum 1955. Cod. Voss. Gr. F. 24 (Σύνταγμα τοῦ Ματθαίου Βλά-
σταρη), 49 (Ἀλεξίου Ἀριστηνοῦ ἐρμηνεῖα τῶν κανόνων), 54 (Σιλβέστρου
Συροπούλου Ἱστορία συνόδου Φλωρεντίας), Voss. gr. Q. 40 (Collectio
LXXXVII καὶ XXV capitulorum), 54 (Κανόνες ἐκκλησιαστικοὶ τῶν ἁγίων
ἀποστόλων καὶ κανόνες τῶν δύο πρώτων οἰκουμενικῶν συνόδων), Voss. Misc.
8 (μικρὸν τμήμα τῆς Συναγωγῆς τοῦ Ἰωάννου Σχολαστικοῦ), 12 (ἀποσπάσματα
ἐρμηνευτικοῦ ἔργου Ἰωάννου Ζωναροῦ), 18 (ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὴν Δ' Οἶκον

μενικὴν σύνοδον), 26 (Φωτίου Περὶ μεταθέσεως ἀρχιερέων), 36 (ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Συναγωγῆς κανόνων τοῦ Ἰωάννου τοῦ σχολαστικοῦ καὶ τοῦ Νομοκάνονος), 47 (ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Ψευδοκωδικοῦ καὶ ἡ νεαρὰ 26 τοῦ Ἀνδρονίκου Β΄).

192. *Δ. Πάλλα*: Κατάλογος χειρογράφων τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, μερ. Γ΄, Ἀθῆναι 1955. Ἀρ. 152 (Κανόνες Ἰωάννου Νηστευτοῦ, ἀποκρίσεις Νικητὰ μητρ. Ἡρακλείας, κανόνες πατρ. Νικηφόρου Α΄, ἀποκρίσεις Ἰωάννου ἐπ. Κίτρους), 188-190 (Νομοκάνονες), 195 (Βιβλίον διαχειρίσεως ναοῦ ἁγ. Γεωργίου Νεοχωρίου ἐκ τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος). Ἐπίσης σημειώσεις ἐπὶ τῶν χειρογράφων ὑπ' ἀρ. 139, 145 (ἐκκλ. ἀξιώματα), 163 (διὰ δωρεᾶς εἰς μονήν), 167 (χειροθεσία ἀναγνώστου ὑπὸ πρωτοπαπᾶ ἔτ. 1711 καὶ κουργὰ γυναικῶν μοναχῶν ὑπὸ ἱερομονάχου ἔτ. 1688-1708), 26 σ. 99 ἐπ. (διὰ νομικὰς σχέσεις ἐπὶ ἀκινήτων ναοῦ τινος). Ἐν σ. 91-97 περιγραφή ἐγγράφων ἀπὸ ΙΔ΄ αἰ. καὶ ἐφεξῆς.

193. *Αἰμιλιανοῦ Τσακοπούλου*: Περιγραφικὸς κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Β΄ Τμήμα χειρογράφων Ἰ. Μονῆς Ἀγ. Τριάδος Χάλκης ἐν Ὁρθοδοξίᾳ τ. 29 (1954) σ. 33-48, 150-165, 305-320, 475-490· 30 (1955) σ. 69-84, 190-206, 363-371, 437-452 (συνέχ. ἐκ προηγουμένου τόμου). Ἀρ. 58]65 (τυρικὸν τοῦ Ἀθανασίου Ἀθωνίτου), 66]73 (διαθήκη μητροπολίτου τινός), 97/105 (Ὁροι κατὰ πλάτος καὶ κατ' ἐπιτομήν τοῦ μεγ. Βασιλείου). Ἐπίσης σημειώσεις ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀρ. 1]13 καὶ 67]74 χειρογράφων μὲ μνεῖαν ἐκκλ. ἀξιωματῶν.

§ 20. Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει

194. *Ι. Λυκούρη*: Ἡ διοίκησις καὶ δικαιοσύνη τῶν τουρκοκρατουμένων νήσων. Αἴγινα - Πόρος - Ὑδρα. Ἀθῆναι 1954, ἰδίᾳ σ. 126-147, 199-255, 256-257 διὰ τὴν ἄσκησιν δικαιοδοσίας ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων.

Πρβλ. ἀρ. 119.

§ 21. Πηγαὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἐκ τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας

195. *Δ. Γκίνη*: Ἐνδεκα ἐπισκοπικαὶ ἀποφάσεις διαζυγίου ἐν Κρήτῃ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν ΕΕΒΣ τ. 25 (1955) σ. 121-126. Ἐκ τῶν ἐτῶν 1880-1882.

196. *Χρυσοστόμου Θέμελη*: Νομοκάνων Παλαιστινός (Ἀνέκδοτον ἔξομολογητάριον τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος) ἐν ΑΕΚΑ τ. 9 (1954) σ. 17-33 (συνέχ. ἐκ προηγουμένου τόμου).

Διὰ τὸν ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ Πηδαλίου Νικόδημον ἐξ ἀφορμῆς τῆς προσφάτου ἀγιοποιήσεως αὐτοῦ (ἄνωτ. ἀρ. 91) βλ.

197. [*Ἀωνόμου*]: Ὁ ὄσιος Νικόδημος ὁ ἀγιορεΐτης ἐν Ὁρθοδοξίᾳ τ. 30 (1955) σ. 99-102.

198. *Ἡλία Λαυριώτου*: Ἡ εἰς ὄσιον ἀνακήρυξις Νικοδήμου τοῦ ἀγιορεΐτου ἐν Ἐκκλησίᾳ τ. 32 (1955) σ. 137-139.

199. *Α. Τσερνόγλου*: Βραχέα Νικοδήμεια ἐν Ὁρθοδοξίᾳ τ. 30 (1955) σ. 103-114.

§ 22. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι. I. Ἱστορικῶς

200. πρ. Λήμνου *Βασιλείου*: Περὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῆς ἐν ΑΕΚΔ τ. 9 (1954) σ. 7-16. Δημοσιεύεται σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκ 37 ἀρθρων ἀχρονολόγητον, ἀλλ', ὡς φαίνεται, προερχόμενον ἐκ τῶν ἐτῶν 1844-1852.

201. *Χρυσοστόμου Θέμελη*: Συνοπτικὴ ἱστορία τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἐκκλησίᾳ τ. 31 (1954) σ. 320-339.

§ 23. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι. II. Δογματικῶς

202. Ν. 3283 τῆς 29 Ἰουνίου]1 Ἰουλίου 1955 Περὶ συστάσεως Γενικῆς Διευθύνσεως Θρησκευμάτων κλπ. ἀρθρ. 1.

203. *Δ. Καρανίκα*: Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας ἐν Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τ. 37 (1954) σ. 399-409· 38 (1954) σ. 37-44, 140-152.

203α. *Γ. Μαριδάκη*: Γάμος ἐλλήνων καθολικῶν καὶ τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐφημερίδος ἐλληνικῆς καὶ ἀλλοδαπῆς νομολογίας τ. 72/73 (1954).

204. *Τ. Φιλιππίδου*: Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς θρησκείας κατὰ τὸν ἐλληνικὸν Ποινικὸν Κώδικα ἐν Θεολογία τ. 26 (1955) σ. 223-258.

205. *Δ. Μ. Σ[τρομπουύλη]*: Ἐλευθέρα ἐκκλησία ἐν ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ ἐν Ἐκκλησίᾳ τ. 31 (1954) σ. 76-77.

206. *Α. Σβώλου - Γ. Βλάχου*: Τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος τ. Α', Ἀθῆναι 1954. Ἐν σ. 27-82 ἐρμηνεῖα τῶν ἀρθρ. 1 καὶ 2 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος.

Πρβλ. ἀρ. 303-305.

207 - 211. Ἐκ τῆς νομολογίας ἡ Σ. Ε. 931]1955 ἐν Ν. Β. τ. 3 (1955) σ. 898 διευκρινίζει τὰς προϋποθέσεις τῆς συνταγματικῆς προστασίας τῆς

ἀσκήσεως τῆς λατρείας, ἡ γνωμ. Εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν Πατρῶν 3101] 1954 ἐν Ποινικὰ Χρονικὰ τ. 4 (1954) σ. 430 τονίζει τὸ μὴ ἀξιόποινον τῆς εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν μεταφράσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἡ Α.Π. 380/1955 ἐν ΑΕΚΑ τ. 11 (1956) σ. 73 = Θέμις τ. 67 (1956) σ. 35 (μὲ σχολία Α. Χριστοφιλοπούλου) δέχεται ὅτι ἡ ἀντιποίησις ἔργων ἡγουμένου δὲν συνιστᾷ καθ' ἑαυτὴν τὸ ἐν ἀρθρ. 175 § 2 Π.Κ. ἀδίκημα τῆς ἀντιποιήσεως, ἡ Σ. Ε. 750]1954 ἐν Ν.Β. τ. 2 (1954) σ. 863 ἀναφέρεται εἰς τὸν χαρακτῆρα ὡς δημοσίας ὑπηρεσίας τῆς παρὰ τῷ γραφεῖῳ μητροπόλεως, αἱ δὲ Σ. Ε. 132-134 ἐν ΑΕΚΑ τ. 9 (1954) σ. 155 = Ν. Β. τ. 2 (1954) σ. 634 = ΕΕΝ τ. 21 (1954) σ. 779 = Θέμις τ. 65 (1954) σ. 380 ἀναφέρονται εἰς τὴν δικαστικὴν ἀτέλειαν τῶν μονῶν.

**§ 24. Αἱ πηγαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου
κατὰ τὴν σημερινὴν ἰσχὺν των**

Διὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον

212. *W. A. Banner*: Origen and the tradition of natural law concepts ἐν *Dumbarton Oaks Papers* τ. 8 (1954) σ. 49-82.

213. *F. Flückiger*: *Geschichte des Naturrechtes* τ. I: *Altertum und Frühmittelalter*, Zürich 1954.

**§ 28. Ἐκτασις ἐφαρμογῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου
καὶ σχέσεις πρὸς τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας**

Διὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνοποιήσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας βλ.

214. *Α. Βεζανῆ*: Ἀνάγκη ἐνοποιήσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν ΑΕΚΑ τ. 9 (1954) σ. 34-36.

215. *Τοῦ αὐτοῦ*: Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἑλληνικὴ ἐκκλησία αὐτόθι σ. 198-203.

216. *Μεθοδίου Φούγια*: Περὶ τὴν ἀνάγκην ἐνοποιήσεως τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν Πάνταινος τ. 46 (1954) σ. 343-347.

217. *Τοῦ αὐτοῦ*: Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος αὐτόθι τ. 47 (1955) σ. 191-195.

Διὰ τὰς σχέσεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἄλλας βλ.

218. *Α. Ἀλιβιζάτου* ἐνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 1) σ. 168 ἐπ.

219. *Ph. Argenti*: *Diplomatic archive of Chios 1577-1841* τ. II, Cambridge 1954 σ. 803-1062. Διὰ τὰς σχέσεις πρὸς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν ἐν Χίῳ.

219α. * *H. A. Hodges*: *Anglicanism and orthodoxy*, London 1955.

220. * *A. Wenger*: *L'église orthodoxe et les ordinations anglicanes* ἐν *Nouvelle revue théologique* (1954) σ. 44 ἐπ.

Ἐκ τῆς βιβλιογραφίας διὰ τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν τῶν ἐκκλησιῶν βλ.
221. * *Evanston Dokumente. Berichte und Reden auf der Weltkirchenskonferenz in Evanston 1954* herausgegeben von *F. Lürsen, Witten* Ruhr 1954.

222. * *Evanston speaks. Reports from the II. Assembly of the World Council of Churches, New York - London 1954.*

223. *The Evanston report. The second Assembly of the World Council of Churches 1954, London [1955].*

224. [Δηλώσεις, λόγοι καὶ ἐκθέσεις τῶν ὀρθοδόξων ἀντιπροσωπειῶν εἰς τὸ ἐν *Evanston* συνέδριον τοῦ 1954] ἐν *Ἐκκλησία* τ. 31 (1954) σ. 366-369, ἐν *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* τ. 37 (1954) σ. 425-432, ἐν *Ὁρθοδοξία* τ. 30 (1955) σ. 5-59, 149-171, 372-387, 453-465, τ. 31 (1956) σ. 163-184.

225. *A. Ἀλιβιζάτου* ἐνθ' ἄνωτ. (ἀρ. 1) σ. 183 ἐπ.

226. *B. Ἀναγνωστοπούλου* : Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία καὶ ἡ οἰκουμενικὴ κίνησις ἐν Ὁρθοδοξία τ. 29 (1954) σ. 204-211.

227. *Σάμου Εἰρηναίου* : Ἡ ὀρθόδοξος καθολικὴ ἐκκλησία καὶ ἡ ἐν Ἐβανστον τῆς Ἀμερικῆς δευτέρα γενικὴ συνέλευσις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, *Σάμος* 1954.

228. *B. Ἰωαννίδου* : Ἡ Β' Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν *Evanston* τῶν Η.Π.Α. ἐν *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* τ. 38 (1955) σ. 49-61, 121-129, 227-245, 303-315, 374-382, 430-443.

229. *I. Καλογήρου* : Περὶ τὸ «οἰκουμενικὸν» συνέδριον τοῦ *Evanston* καὶ τὸ κατ' αὐτὸ ἔργον τῶν ὀρθοδόξων αὐτόθι τ. 37 (1954) σ. 120-124, 193-206.

230. *I. Κονιδάρη* : Ἡ Β' Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν *Ἐκκλησία* τ. 31 (1954) σ. 348-349, 32 (1955) σ. 17-19, 41-42, 70-71, 133-134, 162-163, 183-188, 217, 258-260, 275-278.

231. *Cl. Lialine* : La position speciale de l'Orthodoxie dans le problème œcuménique ἐν *L'Église et les églises* τ. II [1955] σ. 389-413.

232. *Μεθοδίου Φούγια* : Σχέσεις ἐκκλησιῶν ἐν *Πάνταινος* τ. 46 (1954) σ. 223-225, 245-248.

233. *Ruth Rouse - St. Ch. Neill* : A history of the ecumenical movement 1517-1948, London 1954.

234. * *G. Thils* : Histoire doctrinale du mouvement œcuménique, Louvain 1955.

235. *B. Winslow* : An Orthodox considers the problem of Oecumenism ἐν *L'Église et les églises*, τ. II [1955] σ. 423-428.

Περὶ βλ. ἀρ. 3.